

Miért szűnik meg a folyóiratok kötetése a Hongkongi Baptista Egyetem Könyvtárában?

A Hongkongi Baptista Egyetem (HKBE) 10 ezer hallgatója több campuson tanul az előkészítő két-éves képzéstől kezdve az összes szinten, a doktori fokozat megszerzéséig bezárólag. A könyvtár eddig több mint 3 ezer folyóiratot járatott nyomtatott formában (ebből 1800 angol és egyéb nyugati nyelvű, a többi kínai). A növekvő hallgatói létszám elhelyezése egyfelől, az emelkedő előfizetési árak másfelől, új megközelítést igényelnek. A könyvtár, tapasztalva az elektronikus változat iránti növekvő érdeklődést, 2006 tavaszán felmérést végzett a felhasználók körében a nyomtatott, illetve az e-változat népszerűségének megismeréséért. Az előző években a nyomtatott folyóiratok előfizetése már folyamatosan csökkent (az angol nyelvűek körében pl. a korábbi 3 ezres nagyságrend közel 40%-kal), miközben rohamosan nőtt az e-változatok száma (11,5-ről 24 ezerre). A hongkongi egyetemek közös tárolókönyvtár létesítéséhez kezdtek (JURA-projekt), minthogy mindenütt hasonló gondok jelentkeztek.

Ezek a körülmények együttesen kellően indokolták, hogy alaposan átgondolják az eddigi folyóirat-kötetési folyamatot, amely mindig külső kötészet-nél történő megrendelésre épült. Természetesen az e-szolgáltatás is egyre drágább. Emellett érdemes tudatosítani, hogy a kötetés elég számottevő belső technológiai munkát, vagyis időráfordítást (éves szinten 1200 munkaórát) igényel, és ennek költségét is szem előtt kell tartani.

A munka első szakaszában gondosan áttanulmányozták a vonatkozó szakirodalmat, hogy világosabban lássák a kötetés – vagy annak elmaradása – esetén jelentkező pozitív és negatív (állományvédelmi, szolgáltatási stb.) következményeket. Különösen érdekes volt e szempontból a *Nevadai Egyetemi Könyvtár* radikális döntését – a további kötetésről való lemondást – indokló tanulmány R. Anderson tollából (*The Serials Librarian*, 2003. 3–4. p. 255–260.). Megvizsgálták a kö-

tés kiváltására alkalmas egyéb, olcsóbb technológiákat is (műanyag fóliázás stb.).

Legérdekesebbek azok az elemzések voltak, amelyek az elektronikus környezetben felmerülő megoldásokat és költségeiket összehasonlították a hagyományos papíralapú dokumentumok hosszabb távon történő megőrzésével és szolgáltatásával. A *CLIR (Könyvtárak és Információs Források Tanácsa = Council on Library and Information Resources, Washington)* nevű kormányzati tanácsadó testület által fémjelzett elemzés különösen mélyrehatóan vizsgálta a digitális gyűjtemények irányába történő átmenet kérdéseit, a hagyományos és/vagy elektronikus változattal járó tényleges kiadásokat (*The nonsubscription side of periodicals: Changes in library operations and costs between print and electronic formats. 2004, 66 p.* – hálózati címe: <http://www.clir.org/pubs/reports/pub127/pub127.pdf>).

A HKBE szakemberei gondosan tanulmányozták a kötetést kiváltani képes alternatív megoldásokat, és különösen előnyösnek ítélték az egyes számokat gyűjtő kartondobozt mint könnyen realizálható lehetőséget. Ezek után még meg kellett határozni, mely időszak kiadványoknál érdemes erre a megőrzési alternatívára áttérni. Itt a használatelemzés módszere kínált racionális megközelítést. Kiderült, melyik kiadvány bekötött évfolyamait hányszor használták három év alatt.

A folyóiratok nagyobbik felét éves szinten egyszer sem kérték (az egyes években az 1260-ból 680, 772, és végül 889 címet); az öt vagy annál többszöri igénybevételt mindössze a címek 15–12–9%-a vonzotta 2003-ban, 2004-ben, illetve 2005-ben. A három év alatti használatot összesítve kiderült, hogy a címek negyedét egyetlen kézbevitelre sem méltatták. Így végül arra a következtetésre jutottak, hogy elég a viszonylag gyakrabban, vagyis legalább ötször használt címek (az összesnek alig

9%-a, azaz 109 kiadvány) esetében a kötetést a dobozos módszerrel felváltani. A használóknak nem kell ezekre sem várni egy-két hónapot, míg régebben ennyi volt a kötetési idő, hiszen a dobozos anyagot rögtön el lehet helyezni a raktárban, és minden megszakítás nélkül szolgáltatható (másolásnál is kényelmesebb e módszer a vastag, kötött folyóirat-évfolyamok használatánál).

/FROST, Janet–WOO, Wing: Binding dilemma: Changing horses mid stream – Or why we stopped binding periodicals at HKBU. = Library Collections, Acquisitions & Technical Services, 31. köt. 2. sz. 2007. p. 85–95./

(Sonnevend Péter)